

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIY TA’LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI
QO‘QON DAVLAT UNIVERSITETI**

“TASDIQLAYMAN”
Qo‘qon davlat universiteti
rektori D.Sh.Xodjayeva
29- avgust 2025- yil

**MUTAXASSISLIKKA KIRISH
FANNING O‘QUV DASTURI**

Bilim sohasi:	100000 – Ta’lim
Ta’lim sohasi:	110000 – Ta’lim
Ta’lim yo‘nalishi:	60110300 - Maxsus pedagogika (Surdotarjimonlik)

Fan/modul kodi MK1106		O‘quv yili 2025-2026	Semester 1	YeCTS - Kreditlar 5	
Fan/modul turi Majburiy		Ta’lim tili O‘zbek		Haftadagi dars soatlari 4	
1.	Fanning nomi	Auditoriya mashg‘ulotlari (soat)		Mustaqil ta’lim (soat)	Jami yuklama (soat)
	Mutaxassislikka kirish	60		90	150
2.	I. Fanning mazmuni Fanni o‘qitishdan maqsad - talabalarda mutaxassislikka kirish, ruhiy va jismoniy rivojlanishida nuqsoni mavjud bolalar psixologik tavsifi, ular bilan olib boriladigan psixo-korreksion jarayonining mazmuni hamda texnologiyalari borasida ilmiy tasavvurlarni shakllantirish, kasbiy faoliyatiga shaxsiy, motivatsion, kognitiv, amaliy tayyorligini ta’minlashdir. Fanning vazifasi - rivojlanishida nuqsoni mavjud bolalar maxsus korreksion ta’lim-tarbiya jarayonini tashkil etish shakllari va usullarini ilmiy asoslagan holda to’g’ri tanlay olishi, rivojlanishida nuqsoni mavjud bolalar nuqsonlarini tasniflash, maxsus adabiyotlarni tahlil etish, bolalarni o’qitish va tarbiyalash uchun didaktik materiallarni tanlashi. Fanning yetakchi TOP-300 xalqaro universitetlari dasturi asosida tayyorlanganligi: Mutaxassislikka kirish fani dasturi dunyoning yetakchi oliy ta’lim muassasalaridan biri bo’lgan Bergen universiteti (Norvegiya)ning Maxsus ta’limga kirish fanining o’quv dasturi asosida takomillashtirilgan. Mazkur universitet QS World University Rankings 2024 bo’yicha 291- o’rinni egallagan bo’lib, maxsus pedagogika sohasi bo’yicha yuqori malakali ilmiy-uslubiy bazaga ega. Dasturda quyidagi asosiy jihatlar inobatga olingan: Nazariy va amaliy yondashuv uyg’unligi - Bergen universitetining Maxsus ta’limga kirish kursida rivojlanishida nuqsoni bo’lgan bolalarni korreksiyalashning nazariyasi bilan bir qatorda, zamonaviy yondashuvlar asosida takomillashtirish amaliyoti ham keng yoritiladi. Xalqaro standartlarga muvofiqlik- o’quv dasturi orqali rivojlanishida nuqsoni bo’lgan bolalar ta’limi haqida ilmiy fikr yuritish, tahlil qilish va ular doirasida harakat qilish, tadbirlarni rejalashtirish va baholash hamda ularni ilmiy yordam bilan yanada rivojlantirish uchun zarur ilmiy va uslubiy bilimlarga ega bo’ladilar. Tanqidiy fikirlash va tahlil ko’nikmalarini rivojlantirish- kurs davomida maxsus ta'lim sohasiga keng kirishni ta'minlash va talabalarga o'tmish va hozirgi maxsus ta'lim sohasi haqida bilim va tushuncha berishdir.				

II. Asosiy nazariy qism (ma'ruza mashg'ulotlari)

II.1. Fan tarkibiga quyidagi mavzular kiradi:

1-Mavzu: Maxsus yordamga muhtoj bolalarga differensial va integratsiyalashgan ta'limni tashkil etish.

Mutaxassislikka kirish fanining maqsadi va vazifalari. Jismoniy yoki ruhiy rivojlanishida nuqsoni bo'lgan bolalar bilan olib boriladigan korreksion, kompensatsiya, adaptatsiya, rehabilitatsiya ishlari. Maxsus pedagogika fanining yo'nalishlari.

2-Mavzu: Maxsus yordamga muhtoj bolalar toifalari

Maxsus yordamga muhtoj bolalar toifalari. Maxsus yordamga muhtoj bolalar ta'limining huquqiy asoslari. Imkoniyati cheklangan bolalar uchun ixtisoslashtirilgan ta'lim muassasalarining maqsad va vazifalari. Inklyuziv ta'lim.

3-Mavzu: Ko'rishda nuqsoni bo'lgan bolalar

Ko'r va zaif ko'ruvchi bolalar. Tug'ma va orttirilgan ko'rish nuqsonlari. Ko'rishda nuqsoni bo'lgan bolalar psixologik-pedagogik tasnifi. Ko'rishda nuqsoni bo'lgan bolalar uchun tashkil etilgan ixtisoslashtirilgan ta'lim muassasalarida ta'lim-tarbiya jarayonini tashkil etish.

4-Mavzu: Ko'rishda nuqsoni bo'lgan bolalar psixologiyasi.

Ko'r va zaif ko'ruvchi bolalar. Tug'ma va orttirilgan ko'rish nuqsonlari. Ko'rishda nuqsoni bo'lgan bolalar psixologik-pedagogik tasnifi. Ko'rishda nuqsoni bo'lgan bolalar uchun tashkil etilgan ixtisoslashtirilgan ta'lim muassasalarida ta'lim-tarbiya jarayonini tashkil etish.

5-Mavzu: Eshitishda nuqsoni bo'lgan bolalar

Kar, zaif eshituvchi va kech kar bo'lgan bolalar. Sensor nuqsonlarning kelib chiqish sabablari, turlari. Eshitishdagi nuqsonlarning tasnifi. Eshitishda nuqsoni bo'lgan bolalar uchun tashkil etilgan ixtisoslashtirilgan ta'lim muassasalarida ta'lim-tarbiya jarayonini tashkil etilishi.

6-Mavzu: Koxlear implantli bolalar psixologiyasi .

Koxlear implantli bolalar bilan olib boriladigan korekson-pedagogik ish mazmuni. Koxlear implantli bolalar uchun tashkil etilgan ta'lim-tarbiya tizimidagi sharoitlar.

7-Mavzu: Nutqida nuqsoni bo'lgan bolalar

Og'ir nutq nuqsonlarining kelib chiqish sabablari. Og'ir nutq nuqsonlarining turlari. Og'ir nutq nuqsonlarining tasnifi. Og'ir nutq nuqsonlari bo'lgan bolalar uchun tashkil etilgan ta'lim-tarbiya jarayonining mazmuni.

8-Mavzu: Nutqida og'ir nuqsonlari bo'lgan bolalarga logopedik o'yinlarni tashkil etish.

Nutqida og'ir nuqsonlari bo'lgan bolalarga logopedik o'yinlarni tashkil etish haqida tushuncha berish. Nutqida og'ir nuqsonlari bo'lgan bolalarga o'yin faoliyati vositasida ta'lim tarbiya berish

9-Mavzu: Aqliy rivojlanishida nuqsoni bo'lgan bolalar psixologiyasi.

Aqliy rivojlanishida nuqsoni bo'lgan bolalar psixologik-pedagogik tasnifi. Aqliy rivojlanishida nuqsoni bo'lgan bolalar uchun tashkil etilgan ixtisoslashtirilgan ta'lim muassasalarida ta'lim-tarbiya jarayonini tashkil etilishi.

10-Mavzu: Harakat-tayanch a'zolari jarohatlangan bolalar.

Harakat-tayanch a'zolari jarohatlangan bolalar psixologik-pedagogik tasnifi. Harakat-tayanch a'zolari jarohatlangan bolalar uchun tashkil etilgan ixtisoslashtirilgan ta'lim muassasalarida ta'lim-tarbiya jarayonini tashkil etilishi.

11-Mavzu: Ruhiy rivojlanishi sustlashgan bolalar psixologiyasi.

Ruhiy rivojlanishdagi nuqsonlarning kelib chiqish sabablari. Ruhiy rivojlanishi sustlashgan bolalar psixologik-pedagogik tasnifi.

12-Mavzu: Autizm sindromli bolalar psixologiyasi.

Autizm sindromli bolalar psixologik-pedagogik tasnifi. Autizm sindromli bolalar uchun tashkil etilgan ixtisoslashtirilgan ta'lim muassasalarida ta'lim-tarbiya jarayonini tashkil etish.

13-Mavzu: Mujassam nuqsonli bolalar psixologiyasi.. Mujassam nuqsonli bolalar psixologik-pedagogik tasnifi. Mujassam nuqsonli bolalar uchun tashkil etilgan ixtisoslashtirilgan ta'lim muassasalarida ta'lim-tarbiya jarayonini tashkil etish.

14-Mavzu: Eshitishida nuqsoni bo'lgan bolalar uchun ta'lim muassasalari.

Eshitishida nuqsoni bo'lgan bolalar uchun ta'lim muassasalari faoliyati. Eshitishida nuqsoni bo'lgan bolalar uchun ta'lim muassasalarida maxsus korreksion ta'lim-tarbiya jarayonini tashkil etish shakllari.

15-Mavzu: Maktabgacha tarbiya yoshdagi eshitishida nuqsoni bo'lgan bolalarni tarbiyalashda ta'lim muassasasi va oilaning hamkorligi.

Maktabgacha tarbiya yoshdagi eshitishida nuqsoni bo'lgan bolalarni tarbiyalashda ta'lim muassasasi va oilaning hamkorligi haqida tushuncha berish.

Mavzu: Jamiyatning turli jamiyatdagi nogiron bolalar va yoshlarga tarixiy munosabatlar.

Nogironligi bo'lgan bolalar ta'limining dastabki shakillanish bosqichlari. Nogironlikning tabaqalanishi. Nogironligi bo'lgan bolalarning zamonviy yondashuv asosida tarbiyalash asoslari.

Mavzu: Alohida ehtiyojli bolalar va yoshlar bilan ishlashga oid tegishli konventsiyalar, qonunchilik va boshqaruv hujjatlari.

Xalqaro qonun hujjatlarining tasdiqlanishi. Konvensiylarning alohida ehtiyojlari bo'lgan bolalar ta'limidagi o'рни va ahamiyati

III. Amaliy mashg'ulotlar bo'yicha ko'rsatma va tavsiyalar

Amaliy mashg'ulotlar uchun quyidagi mavzular tavsiya etiladi:

1. Maxsus yordamga muhtoj bolalarga differensial va integratsiyalashgan ta'limni tashkil etish.
2. Maxsus yordamga muhtoj bolalar toifalari.
3. Tiflopedagogika fanining predmeti, maqsadi, vazifalari va metodlari.
4. Ko'rishida nuqsoni bo'lgan bolalar psixologiyasi.
5. Surdopedagogika fanining predmeti, maqsadi, vazifalari va metodlari.
6. Koxlear implantli bolalar.
7. Logopediya fanining predmeti, maqsadi, vazifalari va metodlari.
8. Nutqida og'ir nuqsonlari bo'lgan bolalarga logopedik o'yinlarni tashkil etish.
9. Oligofrenopedagogika fanining predmeti, maqsadi, vazifalari va metodlari.
10. Aqliy rivojlanishida nuqsoni bo'lgan bolalar psixologiyasi.
11. Harakat-tayanch a'zolari jarohatlangan bolalar.
12. Ruhiy rivojlanishi sustlashgan bolalar psixologiyasi.
13. Autizm sindromli bolalar psixologiyasi.

14. Mujassam nuqsonli bolalar psixologiyasi..

15. Maxsus va umumiy yo‘nalishidagi maktabgacha ta’lim muassasasi va maktabning uzviy va uzluksiz ta’lim jarayonini tashkil etish.

IV. Mustaqil ta’lim va mustaqil ishlar

Auditoriyadan tashqari vaqtda bajariladigan mustaqil ishlar quyidagi turlarda amalga oshirilishi tavsiya etiladi:

- esse – dolzarb mavzu bo‘yicha shaxsiy fikrini tanqid, publisistik va boshqa janrlarda yozma bayon qilish;

- dokladlar tayyorlash;

- kurs ishi yozish;

- konspekt yozish;

- glossariy tuzish;

- individual va guruhli o‘quv loyihasi;

- keys-topshiriqlarini bajarish;

- mavzuli portfoliolar tuzish;

- axborot-tahliliy materiallar bilan ishlash;

- manbaalar bilan ishlash;

- infografika tuzish;

- chizma-tasviriy modellar (intellekt-kart, freym, mantiqiy graf va h.k.) yaratish;

- multimediali taqdimotlar yaratish;

- darslarning metodik ishlanmalarini tayyorlash;

- darsdan tashqari mashg‘ulotlar ishlanmalarini tayyorlash;

ta’lim yo‘nalishi(mutaxassislik)ning xususiyatidan kelib chiqqan holda mustaqil ishlarning boshqa turlaridan foydalanish mumkin.

Tavsiya etilayotgan mustaqil ta’limning mavzulari:

1. Eshitishda nuqsoni bo‘lgan bolalar tasnifi

2. Kar bolalarni o‘qitish jarayoni

3. Zaif eshituvchi o‘quvchilarni o‘qitish jarayonining mohiyati.

4. Koxlear implantantli eshitishda nuqsoni bo‘lgan bolalar reabilitatsiyasi

5. Ruhiy rivojlanishi sustlashgan bolalar.

6. Nutqida nuqsoni bo‘lgan bolalar

7. Nutqidagi nuqsonlarni oldini olish.

8. Xarakat-tayanch a’zolari jarohatlangan bolalar

9. Mahsus yordamga muhtoj bolalar tashxisi.

10. Tibbiy-pedagogik komissiya faoliyati.

11. Kasb-hunarga yo‘naltiruvchi tashxis markazi faoliyati.

12. Mujassam nuqsonli bolalar

13. Bolalar syerebral falaji

	14.Og‘ir nutq nuqsonlari 15.Daun sindromi 16.Autizm 17.Rivojlanishida nuqsoni bo‘lgan bolalarda bilish jarayonlarining rivojlanishi 18.Eshitishida nuqsoni bo‘lgan bolalarning ta’lim-tarbiyasi 19.Ko‘rishda nuqsoni bo‘lgan bolalarning ta’lim-tarbiyasi 20.Aqliy rivojlanishida nuqsoni bo‘lgan bolalarning ta’lim-tarbiyasi 21.Ruhiy rivojlanishi sustlashgan bolalarning ta’lim-tarbiyasi 22.Eshitishida nuqsoni bo‘lgan bolalar uchun ta’lim muassasalarida ta’lim -tarbiya jarayonini tashkil etish 23.Aqliy rivojlanishida nuqsoni bo‘lgan bolalar uchun ta’lim muassasalari 24.Ruhiy rivojlanishida nuqsoni bo‘lgan bolalar uchun ta’lim muassasalarida ta’lim-tarbiya jarayonini tashkil etish 25.Og‘ir nutq nuqsonli bolalar uchun ta’lim muassasalari 26.Og‘ir nutq nuqsonli bolalar uchun ta’lim muassasalarida ta’lim-tarbiya jarayonini tashkil etish 27.Koxlear implantli bolalar ta’lim-tarbiya jarayonini tashkil etish. 28.Maxsus yordamga muhtoj bolalarga differensial va integratsiyalashgan ta’limni tashkil etish. 29.Maxsus yordamga muhtoj bolalar toifalari 30.Ko‘rishda nuqsoni bo‘lgan bolalar 31.Tiflopedagogika fanining predmeti, maqsadi, vazifalari va metodlari. 32.Ko‘rishda nuqsoni bo‘lgan bolalar psixologiyasi. 33.Eshitishida nuqsoni bo‘lgan bolalar 34.Surdopedagogika fanining predmeti, maqsadi, vazifalari va metodlari. 35.Koxlear implantli bolalar. 36.Koxlear implantli bolalar psixologiyasi . 37.Nutqida nuqsoni bo‘lgan bolalar 38.Logopediya fanining predmeti, maqsadi, vazifalari va metodlari. 39.Logopsixologiyaning nazariy va metodologik asoslari. 40.Nutqida og‘ir nuqsonlari bo‘lgan bolalarga logopedik o‘yinlarni tashkil etish. 41.Oligofrenopedagogika fanining predmeti, maqsadi, vazifalari va metodlari. 42.Aqliy rivojlanishida nuqsoni bo‘lgan bolalar psixologiyasi. 43.Harakat-tayanch a’zolari jarohatlangan bolalar. 44.Harakat-tayanch a’zolari jarohatlangan bolalar psixologiyasi.. 45.Ruhiy rivojlanishi sustlashgan bolalar psixologiyasi.
3.	V. Fan o‘qitilishining natijalari (shakllanadigan kompetensiyalar)

	Fanni o‘zlashtirish natijasida talaba: - talaba Maxsus yordamga muhtoj bolalarga differensial va integratsiyalashgan ta’limni tashkil etish, mutaxassislikka kirish fanining maqsadi va vazifalari, jismoniy yoki ruhiy rivojlanishida nuqsoni bo‘lgan bolalar bilan olib boriladigan korresion, kompensatsiya, adaptatsiya, reabilitatsiya ishlari, maxsus pedagogika fanining yo‘nalishlari tasavvur va bilimga ega bo‘lishi; - talaba maxsus pedagogika va psixologiya fani bo‘yicha o‘rganilgan mavzular yuzasidan mustaqil xulosa va qaror qabul qila olish, o‘zlashtirgan bilimlar asosida ijodiy fikrlay olish, fan bo‘yicha olgan bilimni amalda qo‘llay olish, fanning mohiyatini tushunish, hamda fan bo‘yicha ko‘nikmalarga ega bo‘lishi; - talaba rivojlanishida nuqsoni mavjud bolalar maxsus korreksion ta’lim-tarbiya jarayonini tashkil etish shakllari va usullarini ilmiy asoslagan holda to‘g‘ri tanlay olishi, rivojlanishida nuqsoni mavjud bolalar nuqsonlarini tasniflash, maxsus adabiyotlarni tahlil etish, bolalarni o‘qitish va tarbiyalash uchun didaktik materiallarni tanlashi bo‘yicha malakaga ege bo‘lishi kerak.
4.	VI. Ta’lim texnologiyalari va metodlari: - ma’ruzalar; - interfaol keys-stadilar; - seminarlar (mantiqiy fikrlash, tezkor savol-javoblar); - guruhlarda ishlash; - taqdimotlarni qilish; - individual loyihlar; - jamoa bo‘lib ishlash va himoya qilish uchun loyihalar.
5.	VII. Kreditni olish uchun talablar: Fanga oid nazariy va uslubiy tushunchalarni to‘la o‘zlashtirish, tahlil natijalarini to‘g‘ri aks ettira olish, o‘rganilayotgan jarayonlar haqida mustaqil mushohada yuritish va joriy, oraliq nazorat shakllarida belgilangan vazifa va topshiriqlarni bajarish, yakuniy nazorat bo‘yicha yozma ishni topshirish.
6.	Asosiy adabiyotlar 1. F.U.Qodirova, D.A.Pulatova. Inklyuziv ta’lim:nazariyasi va metodikasi//Darslik, Toshkent-2022. 2. Jamoa. Maxsus pedagogika // Darslik.- Toshkent, 2014. 3. Raxmanova V.S. Maxsus pedagogika - T.: G‘offur G‘ulom, 2004. 4. P.Po‘latova, Z.Mamarajabova, Sh.Amirsaidova va boshqalar. Maxsus pedagogika – T.: Fan va texnologiyalar, 2014.

	5. U.Fayziyeva, D.Nazarova, F.Qodirova Surdopedagogika-T.: “Sano standart” nashryoti, 2012. Qo‘shimcha adabiyotlar 1. Mirziyoyev Sh.M. Tanqidiy tahlil, qat’iy tartib-intizom va shaxsiy javobgarlik – har bir rahbar faoliyatining kundalik qoidasi bo‘lishi kerak. O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2016 yil yakunlari va 2017 yil istiqbollariga bag‘ishlangan majlisidagi O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining nutqi. // Xalq so‘zi gazetasi. 2017 yil 16 yanvar, №11. 2. Гонеев.А.- Основы коррекционной педагогики. М-2004. 3. Гейльман.И.Ф.- Специфические средства общения глухих : дактилология и мимика. М-2021. 4. Shomahmudova.R.- Bog‘cha va kichik maktab yoshidagi bolalar talaffuzidagi nuqsonlarni tuzatish. T-1981. Axborot manbaalari 1. www.tdpu.uz 2. www.pedagog.uz 3. www.edu.uz 4. http://ziyonet.uz 5. https://www4.uib.no/emner/sped100
7.	Fan dasturi Qo‘qon davlat universiteti tomonidan ishlab chiqilgan va universitet kengashining 2025-yil 29-avgustdagi 1-sonli qarori bilan tasdiqlangan.
8.	Fan/modul uchun ma’sul: L.Xayitov–Qo‘qon DU “Maxsus pedagogika“ kafedra mudiri, dotsent,p.f.b.f.d (PhD) I.Haydarov – Qo‘qon DU, Pedagogika fakulteti, “Maxsus pedagogika“ kafedra o‘qituvchisi, p.f.b.f.d (PhD)
9.	Taqrizchilar: M.Kodirov – TDPU “Maxsus pedagogika” fakulteti dekan o‘rinbosari, v.b dotsent, p.f.b.f.d (PhD)

